

Ministerstvo kultury

Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1

Telefon: 257 085 111
Fax: 224 318 155
E-mail: epodatelna@mkcr.cz

Klub za starou Prahu
Mostecká 1
118 00 Praha 1

Váš dopis značky

Naše značka
MK 22560/2017 OPP
MK-S 3721/2017 OPP

Vyřizuje/linka

V Praze dne: 27.03.2017

Věc: žádost o poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím – poskytnutí informace

Ministerstvo obdrželo dne 24. 2. 2017 Vaši žádost o poskytnutí informací dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím ze spisu vedeného v řízení o prohlášení souboru Transgaz za kulturní památku, sp. zn. MK-S 13678/2015 OPP, konkrétně žádáte o posudek PhDr. Holečka.

Zasíláme Vám požadovaný posudek PhDr. Holečka v el. podobě (ve spise pod č. 17).

S pozdravem

vedoucí oddělení ochrany kulturních památek
v odboru památkové péče Ministerstva kultury

Příloha: posudek PhDr. Holečka

MINISTERSTVO KULTURY
Maltézské náměstí 471/1
118 11 Praha 1 – Malá Strana
IČ: 00023675

ODBORNÉ POSOUZENÍ HODNOT AREÁLU BUDOV BÝVALÉHO TRANSGASU

**Budovy čp. 325, budovy bez čp. na pozemku parc. č. 480/3, a budova čp. 365 a
související pozemky v k.ú. Vinohrady, Hlavní město Praha.**

**Vypracoval
PhDr. Josef Holeček
Expert v oboru teorie a metodiky památkové péče**

24. – 27. 6. 2016

Toto vyjádření bylo zpracováno na žádost vlastníka dotčených staveb a pozemků, souhrnně zde označovaných jako areál budov bývalého Transgasu, a na základě různých názorů na jejich architektonickou a kulturně historickou hodnotu, jak jsou formulovány v jednotlivých položkách spisového materiálu, který je ve věci prohlášení těchto nemovitostí za kulturní památku shromážděn. Jedná se zejména o návrh na prohlášení staveb za kulturní památku, zpracovaný Klubem Za starou Prahu, vyjádření Národního památkového ústavu, odborného územního pracoviště v Hlavním městě Praze, stanoviska OPP MHMP (dále též orgány památkové péče) a o posudky různých autorit v oboru architektury.

Cílem tohoto posouzení není přímo „radit“ správnímu orgánu ve věci prohlašování staveb za kulturní památku, tedy Ministerstvu kultury České republiky, zda stavby za kulturní památky prohlásit, anebo ne, a vyjadřovat zde subjektivní názor v dané věci. Toto rozhodnutí je totiž úkolem, který ministerstvu kultury ukládá zákon č. 20/1987 Sb. v platném znění (dále jen památkový zákon). Cílem mého posouzení je popsat kontext tohoto rozhodování a vyjádřit názor člena odborné památkové komunity na okolnosti tohoto řízení. Při formulaci textu se rovněž záměrně vyhýbám opakování skutečností, které jsou všeobecně známy, stejně jako opakování většiny interpretačních soudů o hodnotě prohlašovaných staveb, které jsou vesměs kritické a v různých vyjádřeních ve spisovém materiálu se víceméně opakují.

1.

Při rozhodování o prohlášení či neprohlášení staveb za kulturní památky má správní orgán k dispozici zejména velmi obecné znění § 2 odst. 1 písm. a památkového zákona, dle něhož Ministerstvo kultury prohlašuje za kulturní památky movité i nemovité věci: „*které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické*“.

Znění ustanovení je velmi obecné a umožňuje značnou interpretační volnost, vyžaduje však v souladu se správním řádem prokazatelně doložit, zda navržené stavby takovými významnými doklady jsou. Zejména náročná je taková situace, kdy prohlašované nemovitosti jsou dokladem společenského vývoje, což je ovšem přísně vzato každá stavba, a zároveň je na ně v převažujícím společenském pohledu pohlíženo jako na stavby problematické, dobově sice podmíněné, avšak v daném místě nevhodné anebo chybné. Jak ukazují posudky autorit i vyjádření orgánů památkové péče, jedná se právě o případ posuzovaných staveb.

2.

Situaci neusnadňuje ani doba vzniku staveb, architektonická díla z období normalizace v některých případech prohlašována za kulturní památky jsou, v jiných nikoliv. V památkové praxi se jedná zřetelně o akty individuálního rozhodování, nikoliv o jednoznačný trend v přístupu ke stavbám z daného období. Ani v tomto případě se správní orgán tedy nemůže příliš opírat o obdobná rozhodnutí, což zvyšuje význam individuálního rozhodnutí ve věci a jeho zdůvodnění.

3.

Návrh na prohlášení byl podán účelově, jeho důvodem bylo ohrožení staveb demolicí, k níž byla vydána i souhlasná stanoviska orgánů památkové péče. Před

podáním návrhu nebyla daná díla frekventována v odborné literatuře a záměr podat návrh na jejich prohlášení za kulturní památky nebyl v žádné odborné instituci plánován. Účelem návrhu tak zjevně nebylo na základě vývoje kulturně historického poznání zvýšit stupeň památkové ochrany staveb již nyní v rámci památkové zóny chráněných. Návrh byl podán za účelem zachování staveb a jako opatření proti jejich demolici, nikoliv jako výsledek snahy dát jim statutem kulturní památky vyšší stupeň ochrany. Dle judikátu 6 A 106/2002 (Rozsudek Nejvyššího správního soudu), je takový přístup možný („účelem zákona o státní památkové péči je ochrana kulturních památek, takže nemůže být viděno jako v rozporu s tímto účelem zákona, pokud byly návrhy na prohlášení předmětného domu za kulturní památku podány jako jeden z prostředků k jeho ochraně.“). Z tohoto důvodu bylo na základě návrhu pravděpodobně zahájeno řízení, neboť správní orgán o účelovosti podání návrhu dle obsahu spisu musel vědět. Opět tedy vyvstává otázka, zda pro prohlášení za kulturní památku existuje zákonný důvod, tedy zda stavby svou hodnotou skutečně naplňují výše citované ustanovení památkového zákona.

4.

Prohlášení za kulturní památku je vždy výsledkem interpretace hodnot prohlášeného objektu a to interpretace kvalitativní, pro niž neexistují žádné zákonem stanovené kvantifikátory. Zpracovatel tohoto posouzení chápe, že v případech, kdy pro prohlášenou stavbu neexistuje žádná památková ochrana, tedy v případech, kdy není součástí památkově chráněného území, může dojít k prohlášení za kulturní památku i proto, že neexistuje žádný jiný instrument či institut, jak danou stavbu zachovat. V daném případě tomu tak však není. Stavby jsou součástí Památkové zóny Vinohrady, Žižkov, Vršovice a navíc se nacházejí v těsném sousedství Pražské památkové rezervace a tedy v jejím ochranném pásmu.

Ve věci hodnot staveb se orgány památkové péče vyjádřily dle vědomosti zpracovatele tohoto posudku celkem třikrát (OPP MHMP ve správním rozhodnutí pod čj. MHMP 1894248/2015, na základě písemného vyjádření Národního památkového ústavu čj. NPÚ 311/72/109/2015) a OPP MHMP ještě ve zvláštním stanovisku, vypracovaném pro účely řízení prohlášení za kulturní památku čj. MHMP 752180/2016. V pořadí první dvě uváděná stanoviska byla vydána bez vazby na podaný návrh na prohlášení za kulturní památku a lze je jednoznačně chápat jako velmi kritický náhled orgánů památkové péče na hodnotu těchto staveb. Orgány památkové péče zde souhlasí s jejich demolicí a ve zdůvodnění je dokonce považují za závadu v památkově chráněném území. Jedná se o zcela autentický obraz mínění zákonem ustanovených institucí státní památkové péče, který není nijak ovlivněn skutečností řízení o jejich prohlášení za kulturní památky a mediálním tlakem, který ve věci zpravidla existuje. Poslední v pořadí uváděné stanovisko, které OPP MHMP vypracoval pro účely řízení o prohlášení dotčených staveb za kulturní památku, tento názor potvrzuje a ještě podrobněji zdůvodňuje. Situace, kdy orgány památkové péče opakovaně nepovažují stavby za natolik hodnotné, aby bylo potřebné trvat i na jejich pouhém zachování v rámci ochrany památkové zóny, dle mého mínění vypovídá o jejich přinejmenším podprůměrné hodnotě. Jejich prohlášení za památky by potom vypovídalo o selhání územní památkové ochrany. I kdyby tomu tak bylo, takovouto skutečnost nelze řešit prohlášením staveb za kulturní památky, ale jedině přezkumem příslušných závazných stanovisek. Snaha navrhovatele o jejich prohlášení za kulturní památku je zjevně neadekvátním „opravným prostředkem“, která využívá institutu kulturní

památky způsobem, pro nějž nebyl zamýšlen. Mám-li na tomto místě vyslovit názor na prohlašovaný soubor staveb, vidím především dva problémové okruhy: urbanistický (respektive historicko-urbanistický) a vlastní architektonické řešení těchto staveb.

Posuzované stavby autorského kolektivu (V. Aulický, J. Einsenreich, I. Loos a J. Malátek) jsou součástí širšího, byť nespojitého urbánního celku novostaveb, které vznikaly na počátku 70. let podél nově vybudované severojižní magstrály. Tyto stavby v ulici Na Bojišti, prohlašovaný soubor budov Transgasu či například budova bývalého Rudého Práva Na Florenci byly koncipovány a formovány jako výrazné solitéry a určeny kromě jiného právě pro vnímání z pohledu od nově do města vsunuté dálniční komunikace. Vzhledem k dobovému pojetí nové výstavby a vazbě na panorama okolo liniové stavby nenavazovaly na dosavadní urbánní parametry území, kde vznikaly, ani na staré a v té době již neplatné regulace. Ty se však snažily překonat, obecně zejména výškou, kdy založily výrazné výškové dominanty velkého panoramatického dopadu, a v případě posuzovaného souboru i nerespektováním tradiční struktury blokové zástavby. Stavby byly svého druhu „výkladní skříní“ normalizační modernity svébytných a kokolní zástavbě nevázaných abstraktních kompozic. Dlužno poznamenat, že jejich forma není v daném případě nijak zřetelně ideologická, podobně by vypadaly i dobové novostavby západně od našich hranic. „Socialistická“ byla spíše rázance vstupu do dosavadní urbánní struktury a schopnost sdružit prostředky tak, že stavby nepochybně vynikají nad průměr normalizačního stavebnictví. Tato snaha manifestovat dobu a ekonomická podpora této myšlenky v rámci státního vlastnictví vedly k výrazné či alespoň nápadné formě těchto budov. Ačkoliv jde o stavby administrativní, není jejich forma racionálně uměřená, ale expresivní. Navrhovatelé v tom vidí slohový příznak brutalismu. Takováto interpretace jistě možná je, dle mého soudu však šlo spíše o manifestaci náročnější formy jako významového, kulturně politického poselství této „doboové výkladní skříně socialismu“.

I při letném pohledu do mapy je zřetelná akontextuálnost a cizorodost půdorysné struktury tohoto souboru staveb vzhledem k pravidelné blokové zástavbě. Budovy bývalého Transgasu vytvářejí solitérní věže, budova bývalého Unimexu je obrácena hlavním průčelím do vnitrobloku a boční fasádou do Vinohradské ulice. V reálném prostředí je potom patrná i jejich výrazně odlišná snad i cizorodá hmotová konfigurace. V radikalitě nového vstupu do staršího kontextu soubor budov Transgasu překonává výrazně i stavby z poslední předchozí éry, kdy se v centru Prahy výrazněji stavělo, tedy z období funkcionalismu, kdy platil značně přísný regulační plán.

Z historického pohledu jsou všechny tyto akontextuální a pro ucelenost dosavadní urbánní struktury destruktivní rysy prohlašovaných staveb zároveň pro dané objekty příznačné, charakteristické, vytvářející jejich specifčnost.

Správní orgán se tedy nachází v situaci interpretačně náročného rozhodování, v němž mu snad bude tento, jak věřím, velmi objektivně pojatý podklad užitečný.

V Praze, dne 20.5. 2016

PhDr. Josef Holeček